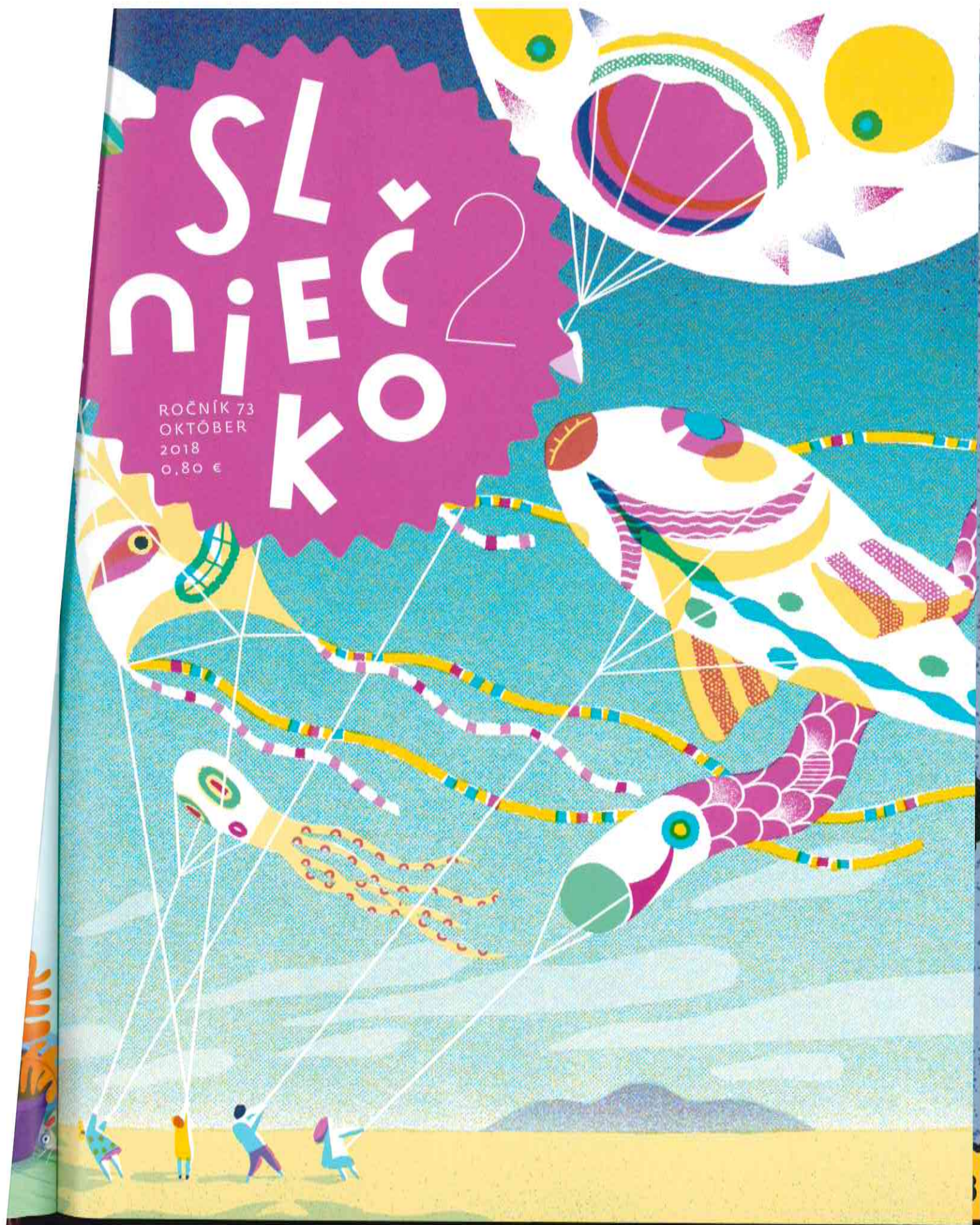

SL niečko 2 KO

ROČNÍK 73
OKTÓBER
2018
0,80 €

Viliam Klimáček
**OBOJAKÝ
PÁN**

Pán Viliam bol obojaký pán: smutno-smiešny, vážno-veselý, horko-sladký i pochabo-dôstojný. Bol raz taký, raz taký. Aký? Obojaký. A na vine boli jeho nohy: jednu mal totiž detskú, druhú dospelú. Jednu menšiu, druhú väčšiu, pozrite:

takýmito nohami on skákal po byte. Jednou bol stále dieťa: hrával sa, kopal ňou do lopty, skákal na asfalte škôlku, lozil na jablone. Tou druhou, väčšou, bol dospelý: vychádzal ňou z domu, vstupoval do práce, chodil po úradoch, nastupoval do električiek, šliapal na plyn v aute. Jednou nohou bol chlapec a druhou muž. Každé ráno si dával pozor, aby sa nepomýlil: musel vstať pravou, tou dospelou, pravou vyjsť z domu, vojsť do práce.

Keď sa poobede vrátil, do bytu vošiel ľavou, tou detskou: skackal v obývačke, robil si malinovku, tešil sa, že má večer iba na hru. Pred spaním si dával papuče pod posteľ: väčšiu vpravo, menšiu vľavo. A ráno šup rovno do nich, z papúč šup do topánok a pravou šup do života. Každý ho poznal ako vážneho a dôstojného pána.

Ľavá noha si prišla na svoje málokedy. To smiešne, veselé, sladké i pochabé v ňom drialo a čakalo na svoj čas, na svoju nohu. A ten čas prišiel, keď ho zavolali na manévre. Stal sa na mesiac vojakom. A tam velili:

„Ľavá, raz-dva, ľavá, ľavá, ľavá!“

A pán Viliam namiesto pochodu začal poskakovať, dal frčku generálovi, zahral si s prílbou futbal a nakoniec zaspal na čerešni. Pochabý vojak je nanič vojak, a tak ho poslali domov.

Ilustroval Matúš Maťátko

A odvtedy zopárkrát vstal ľavou nohou, ňou vošiel do práce, uprostred porady si zaskákal cez švihadlo, v električke spravil stojku, na večeru kúpil sedem nanukov a pod posteľou chytil motýle. Najkrajšie dni prežil, keď vstal oboma nohami naraz: vtedy bol vážny, keď to potreboval, či bláznivý, keď sa mu zachcelo. Tak ľavá doplnila pravú a v živote sa mu pekne striedalo smiešne so smutným, veselé s vážnym, horké so sladkým, pochabé s dôstojným, tak ako aj v tom najsladšom medovom ceste, kde býva aj štipka soli, aby koláč mal správnu chuť a nebol iba sladko-sladký, ale aj sladko-horký, smiešno-vážny, pochabo-dôstojný.

Príbeh pána Viliama, ktorý je istotne príbehom samotného pána spisovateľa, sme vybrali z jeho nápaditej knihy *Noha k nohe*, ktorá vyšla vo vydavateľstve Slovart, O. K. O. Srdečne mu ňou blahoželáme k okrúhlym narodeninám a želáme mu čo najviac veselého poskakovania na neposednej ľavej nohe.

Stalo sa vám už niekedy, že ste chceli niekomu urobiť dobre a vypálilo to celkom naopak? Ak áno, určite vám to bolo veľmi ľúto a v srdiečku ste pocítili nespravodlivosť a sklamanie. Väčšinou však ide len o nedorozumenie. Nedajte sa však odradiť a naďalej sa venujte dobrým skutkom.

Ol'ga Feldeková
ROZPRÁVKA
O ŠACHISTOVI

Bol raz jeden šachista, ktorý si vystrihoval z novin šachové partie a vždy poobede ich hrával. Len čo jeho žena odpratala zo stola, rozprestrel si šachista na stôl veľkú šachovnicu, postavil figúrky a začal hrať. Hral tak, že chodil okolo stola, raz bol biely a raz čierny. Chodil, chodil, až sa unavil a zaspal. Ale jeho nohy ešte nevedeli, že hlava už nerozmýšľa, a nosili šachistu okolo stola ďalej, aby mohol byť raz biely a raz čierny.

„Pozri, mama,“ povedal šachistov syn. „Otec spí, a pritom chodí. Odpočinite si tak?“

„Veru nie,“ povedala šachistova žena. „Mali by sme mu pomôcť tú partiu dohrať, aby si mohol konečne ľahnúť.“

Lenže ani šachistova žena, ani šachistov syn nevedeli, ako sa šach hrá. Chytila šachistova žena koňa

a posunula ho o jeden štvorček dopredu. Kôň zaerdžal a vrátil sa na predošlé miesto.

„Tak sa šach nehrá,“ povedala šachistova žena smutne. „Kôň si chodí úplne ináč.“

Šachistov syn zobral kráľa a postavil ho do prostriedku šachovnice. Kráľ nahnevane zahundral a pomaly sa vracal na predošlé miesto. Šachistov syn hneď videl, že prostriedok šachovnice nie je pre kráľa správnym miestom.

A tu šachistova žena dostala nápad a takto oslovila figúrky:

„Drahé šachové figúrky, mám k vám veľkú prosbu. Budem vám čítať z novinového výstrižku ťahy a vy buďte také láskavé a pohybujte sa podľa tých ťahov, aby sa partia dohrala a aby si môj muž mohol ísť konečne ľahnúť.“

Potom šachistova žena spolu so synom začali čítať z novinového výstrižku figúrkam ťahy. Syn bielym, žena čiernym. A figúrky im vyhovelí. Začali sa pohybovať

po šachovnici. Jedna vyhadzovala druhú, bolo ich stále menej. Dočítala šachistova žena, čo bolo na výstrižku, dočítal aj syn, a vtedy šachista konečne zamieril ku gauču, ľahol si naň a spal tak, ako sa patrí – poležiačky.

No napodiv – jeho žena ani jeho syn si to ani nevšimli. Mali teraz inú starosť.

„Moje vyhrali,“ začala si pospevovať šachistova žena a zatlieskala.

„Ba moje!“ zvolal syn a na znak víťazstva si povyskočil.

„Moje!“ nedala sa šachistova žena.

„Moje!“ trval na svojom i šachistov syn.

Šachistova žena sa napokon opäť prihovorela figúrkam:

„Milí králi, buďte také láskaví a povedzte nám, kto vyhral?“

Králi mlčali. Možno nevedeli hovoriť. A možno vedeli, ale s hocikým sa nerozprávali – nuž darmo, králi.

1. Šachistovej žene a synovi sa stala krivda. Ak ste aj vy pocítili krivdu na vlastnej koži, napíšte nám svoj príbeh. Najzaujímavejšie uverejníme.
2. Viete, čo to znamená, keď o niekom povieme, že rozmýšľa čierno – bielo?
3. Poproste pani učiteľku alebo rodičov, aby vám vysvetlili, čo hovorí ľudová múdrosť: Aj cesta do pekla môže byť dláždzená dobrými úmyslami.

Neostávalo šachistovej žene a synovi nič iné, len zobudiť šachistu. Pozrel sa zobudený šachista na šachovnicu a zvolal:

„Och, vy nešťastníci, čo sa vypytujete? Vy ste dobre vedeli, že je to remíza! Vy ste sa vypytovali iba preto, aby ste ma mohli zobudiť, lebo sa vám nepáči, keď si chce človek trochu odpočinúť a pospať! Mám to ja ženu! Mám to ja syna!“

A šachista sa pri týchto slovách tak najedoval, že začal meniť farby. Nie všetky, ako to býva pri hneve obyčajných ľudí. Iba dve. Raz bol biely, raz bol čierny.

Ilustrovala Kristína Šimková

Joško Mkrvička Október

Na prírodovede sme sa učili o stonkách.
Podľa mňa najkrajšiu stonku zo
všetkých rastlín má manuk.

Dobry sme s Saskom vo veľkej Fabre. Toľko zlatých
peniazok, kolko sam bolo na sromoch, nemajú
ani banky.

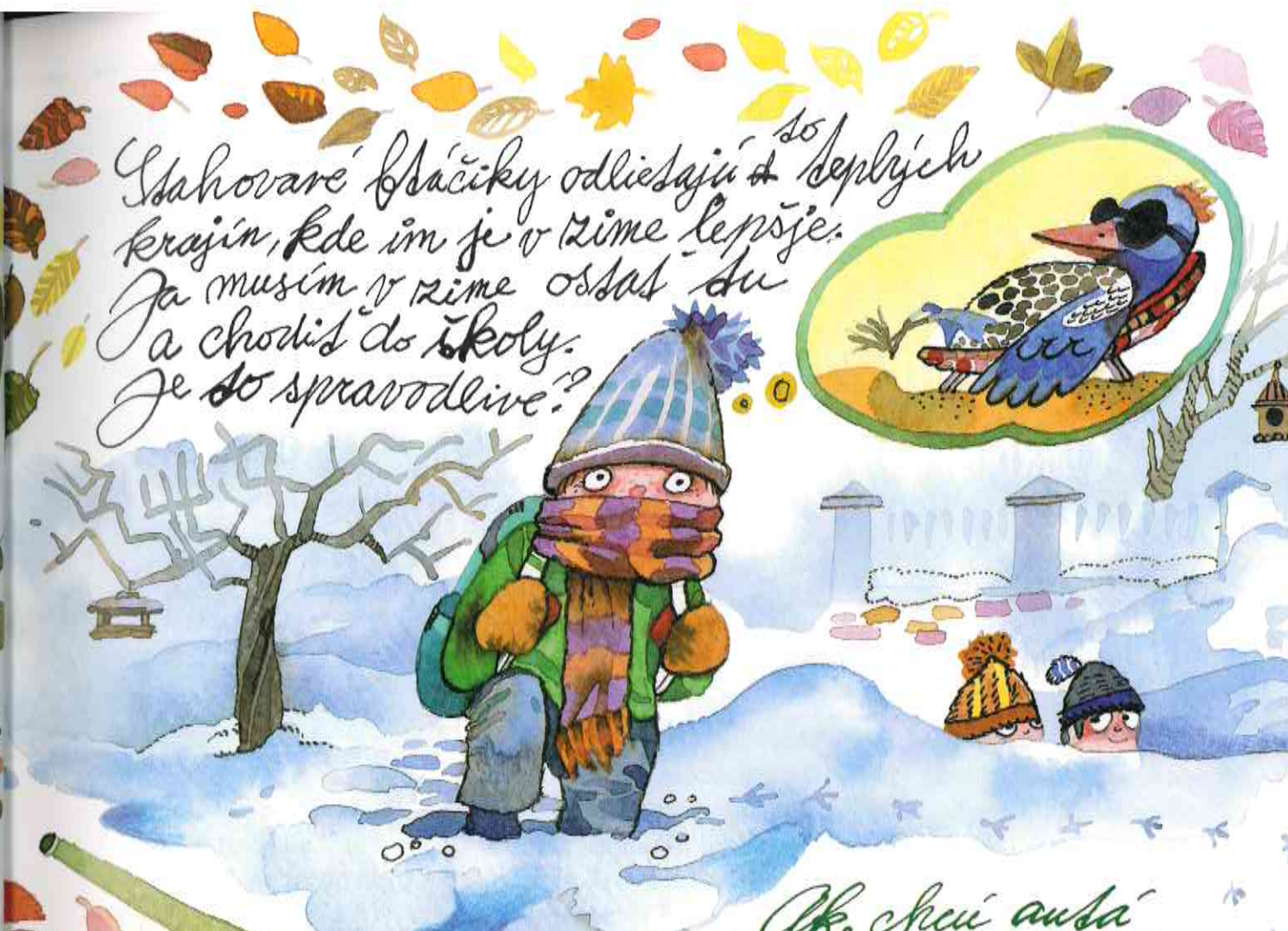
V škole sme sa učili o spisovateľoch.
Ja by som spisovateľom nechcel
byť. Musí veľa vedieť, veľa
napísať a jeho olesi so musia
čítať. A ešte
sa o saskovi
musia v škole
aj učiť.

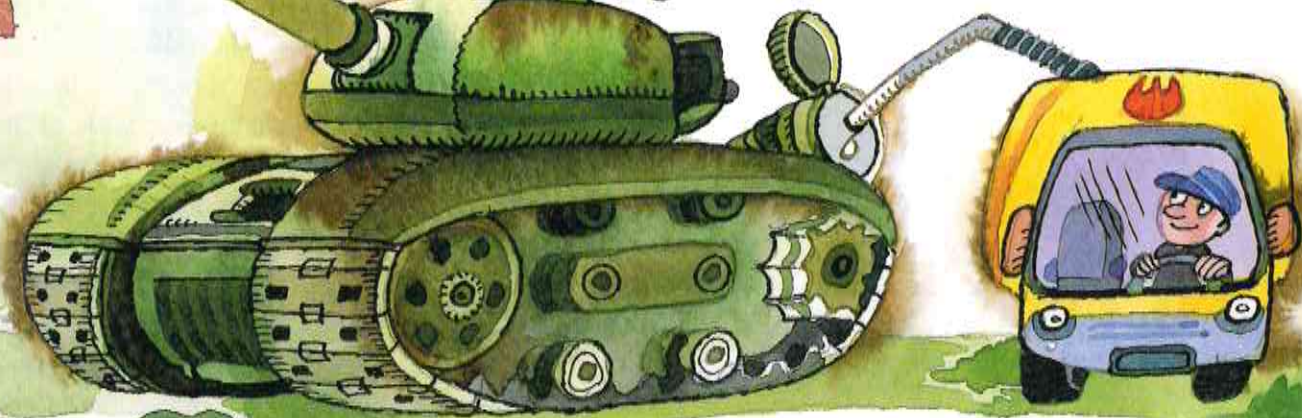
spisovateľ
Ujo Mkrvička

Sahovare' šačiky odlietajú do seplejších
krajín, kde im je v zime lepšie.
Ja musím v zime ossasť tu
a chodiť do školy.
Je to spravodlivé?

Ak chceš ausa
jazdiť musia sankovať.

Prýdal som sa pani učiteľky, čo podom musia
robiť sanky. Smiala sa až do konca hodiny.

Váš Joško Mkrvička

PRIPRAVILA
LUBICA
KEPŠTOVÁ

KRÁLOVSKÉ MESTO SMOLNÍK A ČIERNE DIERY

KRÁLOVSKÉ MESTO SMOLNÍK

Aké kráľovské mesto, povieť si, nájdeme ho vôbec na mape? Veru nájdete! Na východnom Slovensku neďaleko Rožňavy v gelnickom okrese.

Kráľovským banským mestom sa stal Smolník už v roku 1327 a pokojne ho môžeme prirovnávať k Banskej Štiavnici. Bol známy bohatým ložiskom medených rúd. Meď, striebro, ale aj zlato a železo sa vyvážalo do Levoče i do západnej Európy cez Krakov. Smolnícky banský podnik patrilo medzi najvýznamnejšie v Uhorsku. O jeho vážnosti svedčí aj to, že v čase jeho najväčšieho rozkvetu tu fungovala kráľovská mincovňa.

RAZ DOLE, RAZ HORE

O dvesto rokov neskôr sa krajom prehnali nepokoje, ktoré smolnícke baníctvo takmer pochovali. Banský majster zo Španej Doliny Matej Etešuis však na poverenie Viedne vybuďoval v Smolníku novú banskú správu na čele so skúsenými odborníkmi. Miestnou špecialitou bola cementácia - výroba medi z banskej vody bohatej na meď na železných plechoch. Podobne ako v Banskej Štiavnici, aj v Smolníku bola založená banícka škola.

Len ťažko uveriť, že v roku 1780 tu žilo vyše desaťtisíc obyvateľov. Pre predstavu - Bratislava ich mala v tom čase asi dvadsaťdeväť tisíc.

Mesto však bolo výnimoč-

né aj kultúrou - v roku 1805 banskí úradníci postavili stále kamenné divadlo, jedno z prvých na Slovensku! Malo strojovňu na otáčanie javiska a divadelnú knižnicu.

MAJSTROVSKÉ DIELO BANÍKOV

Nad Smolníkom je priečodná Tereziánska štôlna. Pre nedostatok vody v doline sa baníci rozhodli presekať popod horu štôlnu a napojiť sa tak na potok vo vedľajšej doline. Plán bo odvážny. Sekali ručne a z oboch strán naraz. Podarilo sa. Baníci sa stretli, len museli upraviť výšku. Preto má štôlna v mieste stretu až šesť metrov. Dvojkilometrový tunel dokončili

SÚŤAŽ O SLNIEČKARSKÝ BICYKEL

až po dvadsiatich šiestich rokoch!

Dnes v ňom žijú salamandry a netopiere.

VODNÉ BABY, ČI STRIGÓNI

Nevieme, či v tom mali prsty povestní strigóni alebo permoníci, ale Smolník postihla jedného dňa smola. Bohaté medené rudy sa začali mňať. A keby len to! V tom čase vraj začali vyčínať v okolí Úhornianskeho jazera obávané vodné baby. Povrávalo sa o nich, že boli hrubé a silné ako chlapi, porastené chlpmi ako divé zvery. Škriekali ako choré vrany a obrovskými pazúrami sa vedeli zadrapiť do človeka ako do cesta. Ako

áno, ako nie, v roku 1813 katastrofálna povodeň pretrhla hrádzu Úhornianskeho jazera a zatopila baňu. Dobývanie rudy sa zastavilo a nezamestnaní ľudia hŕfnu odchádzali do Srbska, Rumunska a neskôr do Ameriky.

POHLTILA SMOLNÍK ČIERNA DIERA?

Nepohltila. Aj keď z baní veľa nezostalo, budova kedysi chýrneho divadla bola prestavaná na tabakáreň, jedinú výrobnú ručných cigár na Slovensku. Tam si miestne

ženy, ale aj muži, zarábali na živobytie. Továrň ešte stojí, ale už niekoľko rokov je ztvorená. Kedysi v nej pracovalo vyše tisíc ľudí. Zhruba taký je dnes počet obyvateľov celého Smolníka.

Nad Smolníkom sa prehnali ničivé požiare i veterná smršť. Podobné smršte sa prehnali nielen nad Smolníkom, ale aj nad inými, kedysi slávnymi, dnes opustenými a zanedbanými mestami i mestečkami, ktoré sú svedkami našej bohatej histórie a kultúry. Proti týmto smrštiam sa postavili nadšenci z občianskeho združenia Čierne diery, ktorí vyhľadávajú vzácne zabudnuté miesta a budovy, ktoré potrebujú našu pomoc, aby neupadli do zabudnutia a nestratili sa v čiernych dierach ľahostajnosti.

www.ciernediery.sk

Ilustroval Jozef Glaba

Zahrajte sa na pátračov a nájdite vo svojom meste, obci či blízkom okolí starú budovu, zrúcaninu alebo technickú pamiatku, ktorá by potrebovala pomoc aktivistov z o.z. Čierne diery. Napíšte nám o nej. Z úspešných pátračov vyžrebujeme troch, ktorým pošleme peknú knižku a všetkých zaradíme do koncoročného zberovania o slniečkariský bicykel. Naša adresa je: Slniečko, P.O. BOX 307, 810 00 Bratislava alebo e-mail: slniecko-sutaze@litcentrum.sk.

Október

je jesenný mesiac. Keď nám pavúčky bežníky na pavučkách urobia babie leto, užijeme si ešte zopár teplých dní. Tento mesiac odlietajú posledné vtáky. Netopiere, tatranské svište, ale aj niektoré ježe a pasienkové sysle už spia hlbokým zimným spánkom. Lesné zvieratá aj vtáky zbierajú opadané plody stromov a kríkov. Niektoré si zájdu aj na polia po zvyšky úrody. Všetky sa musia pred zimou riadne vykrmiť. My si v slnečnom počasí a priaznivom vetre púšťame šarkany.

Pripravila
Marta Šurinová
v spolupráci s Inštitútom
aplikovanej ekológie
DAPHNE

Ilustrovala
Lucia
Žatkuliaková

Ruja danielov

Daniele škvrnité s lopatovitými parohmi nepatria k našej pôvodnej vysokej zveri. Spočiatku ich chovali iba vo zverniciach. Asi stopäťdesiat rokov žijú u nás už volhe. Nájde ich v Karpatoch, v Strážovských, Štiavnických či Zemplínskych vrchoch. Tento mesiac počúť z lesa chrapľavé chrčanie danielích samcov, štrnganie a pretláčanie ich lopát. Bojujú o stádo samíc. Tie z obďaleč čakajú na víťaza. Pochutnávajú si na žaludoch, bukviaciach či gaštanoch. Na zimu danielom zosivie srst' a biele fliačky vyblednú. Až do jari zostávajú danielé škvrnité takmer bez škvŕn.

PRA-
NOSTIKA

*Keď je v októberi
mnoho sršňov a ôs,
bude dlhá zima*

Prvé osy, ktoré sa vyliahnú na jar, sú slabé a neútočia. Ani si ich nevšimneme. Nám sa zdá, akoby sa osy objavili až uprostred leta. Je to preto, lebo v lete dostávajú osie larvy oveľa výživnejšiu potravu. Na jeseň sa spária so samcami a zimu prežijú len tie najsilnejšie. V prírode na jeseň potravu ubúda a osy prilietajú k ľudským príbytkom. Tam je ešte

dost' ovocia, varí sa lekvár. Preto začiatkom jesene lieta okolo nás viac ôs ako na jar. Pranostika o dlhej zime a osách však platí iba sčasti.

Volanie volaviek

Keď vidíme letieť veľké sivé vtáky s esovito zloženým krkom a natiahnutými nohami, ktoré prečnievajú chvost, sú to volavky sivé. Od jari do jesene hniezdia v kolóniách pri veľkých vodách. Ich hlavnou potravou sú ryby. Ale zasýti ich aj hmyz, myši či hady. V posledných desiatročiach zostávajú zimovať pri našich riekach, ktoré nezamrzajú. Potravu získavajú trpezlivou postriežkou. Nehybne postávajú v plytkej vode so stiahnutým krkom. Keď zbadajú rybu, krk bleskovo vystrú a korist' napichnú zobákom ako harpúnou. V rokoch, keď sú premnožené hraboše, volavky lovia aj na poliach.

Motýľ, alebo kolibrík?

Prvýkrát som ho zbadala na modrej stračonôžke v našom kvetinovom záhone. Vyzeral ako veľký tmavý čmeliak s motýľmi krídlami, ale trepotal sa vo vzduchu ako kolibrík. Dlhochizným cuciacom, tenkým ako vlások, pil z kvetu nektár. Krídlami vydával jemný zvuk, ako keby „išiel“ na baterky. Nie je to však kolibrík, ale motýľ – lišaj marinkový. Prvý pár krídel má sivohnedý, druhý oranžový. Mávne nimi päťdesiatkrát za sekundu. Keď dopije, špirálovitý cuciac zroluje a veľkou rýchlosťou „odpáli“ na iný kvet. Vidáme ho od júna až do novembra.

ALEXANDRA SALMELA

MARTINA MATLOVČOVÁ

STROM

2. O dlhej ceste a neľútostnom boji

Princezná vykročila do pustatiny. Bola suchá a okrová. Rovná a nudná. Nebolo v nej nič, čo by stálo za zmienku. Nikde nebolo ani živáčka.

Princezná osamelo kráčala po ceste, ktorá sa ako priamka tiahla až za horizont. Bolo strašne teplo, slnko pieklo ako bláznivé. Princezná mala pocit, že kráča už tisíc rokov a slnko nezapadlo ešte ani raz. Na kobaltovom nebi nežiarila jediná hviezda. Na planine sa netýčil jediný strom.

A tak Princezná šla a šla, cesta sa jej drobila pod nohami: siet' prasklín hustla, pukliny sa prehlbovali. Princezná chvíľu skákala z jednej na druhú, potom zasa hrala hru, že nesmie stúpiť na čiaru. Aspoň nejako sa snažila zabaviť.

Odzrazu cesta úplne zmizla. Bola fuč.

Princezná bezradne stála uprostred okrovej pustatiny. Obzerala sa doprava-doleva, hore-dole, až si vôbec nebola istá, odkiaľ prišla a kam kráča.

„Kam mám ísť?“ opýtala sa. Opýtala sa to nahlas, pretože za posledné dni si zvykla rozprávať sa sama so sebou, aby mala aspoň nejakú spoločnosť.

„Predsa rovno za nosom,“ odpovedal jej pokojný hlas.

„To je dobrá hlúposť! Za nosom je všade, kam sa otočím,“ odvrkla Princezná a vzápätí si uvedomila, že ten hlas nepozná. Nebol to totiž jej vlastný hlas, dokonca ani jej vnútorný hlas, ale akýsi úplne neznámy hlas.

„Kto si?“ vybafla podráždene. „A kde si?“

Ktovie, kto ju tu sleduje a ako dlho! Aká opovážlivosť! Aj sa cítila trápne, ved' si cestou trochu spievala a asi sa aj špárala v nose.

„Stojíš na mne,“ pokračoval hlas priateľsky.

Princezná si pozrela pod nohy, ale nič tam nebolo. Bola však z toho zničená, nohy mala ťažké, akoby boli zatavené v olove. Nemala náladu na vtipkovanie. Od zlosti vypenila:

„Daj mi pokoj! Len sa mi maríš, ty marivo jedno otravné.“

„Odpochiň si. Od únavy máš zahmlené oči,“ radil jej hlas. „Sadni si. Vystri sa na zem.“

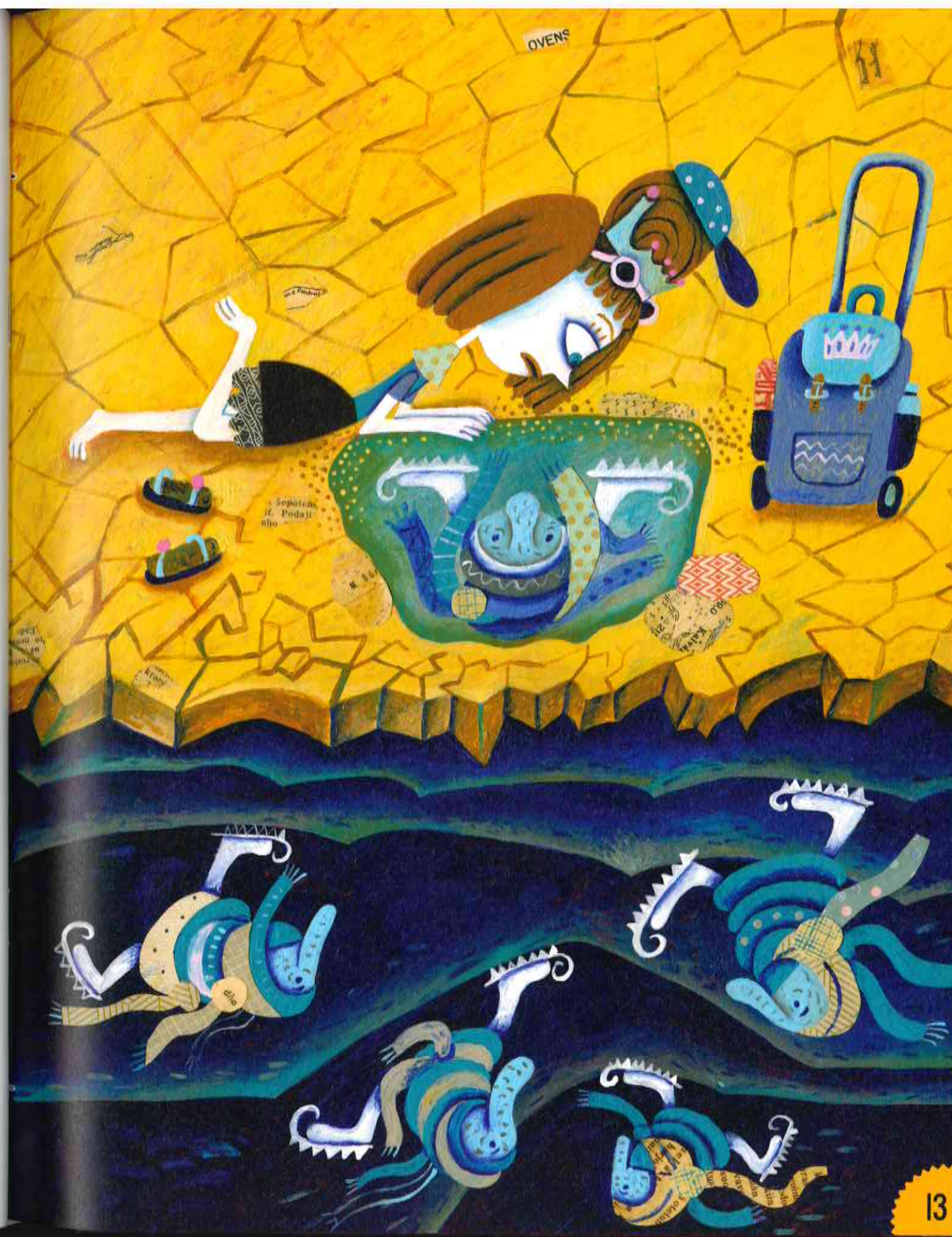
Princezná napodiv poslúchla. Opatrne si sadla. Zem nebola horúca, nepálila. Princezná sa vyzula a slastne pohýbala prstami na nohách. Nakreslila nimi do okroveho prachu kruh a osmičku.

A zrazu to uvidela: popraskaná zem bola priehľadná ako sklo a z druhej strany.

Princezná sa musela uštipnúť do líca.

Z druhej strany, teda zdola, spod zeme, ktorá bola priehľadná ako sklo, na ňu pozerala zošúverená postavička zababušená do dlhočizných vlnených šálov.

Princezná zmietla prach a pritisla tvár k zemi, aby lepšie videla.

Postavička smiešne odskočila. Ukazovala si na nohy:

„Opatrne. Aby som ťa neporezala.“

Princezná si až teraz všimla, že postavička stojí na dlhých ostrých korčuliach. A nebola v tom prekvapivom svete na druhej strane sama, v diaľke sa kĺzali ďalšie tvory, maličké a zhrbené. Jeden z nich sa došmýkal bližšie a s chichotom vyhrkol:

„Aby ti ktosi neodfaklil špičku nosa. Budeš ho ešte potrebovať.“

„Čo ste zač, takí malí zošúverení ľudkovia?“ čudovala sa Princezná.

„Sme veční korčuliari,“ smiali sa postavičky z druhej strany.

„Ako ste sa dostali pod zem? A prečo ste všetci takí starí? Čo to má všetko znamenať?“ chrchlila zo seba Princezná.

„Priveľa sa pýtaš, dievčatko. Chod' za nosom a nájdeš odpovede na všetky otázky, aj na tie, ktoré si si ešte nezmyslela spýtať sa.“

„Aké otázky? Aké odpovede? Ja predsa nechcem vedieť nič. Ja chcem len svoju hviezdu, tú najjasnejšiu hviezdu na nebi. Viete, ako ju nájdem? Neskrývate ju tam dole?“ kričala Princezná, ale postavičky sa už s výskotom rozpýchli po hladkej ploche.

„Uááááá!“ tlupa dvojných divochov sa vrhla do útoku.

Blöeglöek bojoval ako o dušu. Niet divu, ved' predsa bojoval o strom, o posledný strom na svete.

Blöeglöek mával vytasenými pazúrmí ako dýkami, ceril ostré tesáky a chrľil na dvojnožcov jedovaté sliny, oheň a síru. Na bojzlivejších to stačilo, stiahli sa. No tí najhladnejší a najodhodlanejší, tí čo si vedeli predstaviť blkot ohňa a chuť pečeného mäsa, sa hnali vpred:

„O-heň! O-heň! O-heň!“

Blöeglöek rástol s bojovým odhodlaním. Na chrbte sa mu naježili kostené platne ako stegosauromi, zrazu bol veľký asi ako autobus a metal okovaným ostnatým chvostiskom, len aby sa žiadnemu dvojnóhému divochovi nepodarilo preniknúť až k stromu a odlomiť z neho konár či odlúpnuť kus kôry.

Akýsi dvojnožec v tej trme-vrme utŕžil škaredý škrabanec. Aj krv mu tiekla. Skučal a jačal ako siréna. Ostatní dvojnožci sa zastavili. Keď uvideli, čo sa stalo ich druhovi, s ryčaním sa vrhli na útek. Potkýnali sa pritom jeden o druhého a ešte aj o tučné vtáky, ktoré sa tiež ťarbavo gúľali kamsi do bezpečia. Chaos bol nevýslovný. Dupot utekajúceho stáda rozvíril prach, okrový oblak zahľil krajinu.

Keď prach sadol, pláň bola opäť pustá. Týčil sa na nej len cintľavý strom, pod ktorým oddychoval vyčerpaný Blöeglöek.

Jedna bitka bola vyhraná. No Blöeglöek vedel, že dvojnóhí divosi sa vrátia. Veľmi dobre rozumel, akí sú vyhladovaní. Jemu tiež škvrkalo v bruchu. Strčil si do úst kúsok zotletého listu, čo kedysi dávno-pradávnou, za lepších čias spadol zo stromu. Pomaličky ho prežúval, chuť nebola bohvieaká. Blöeglöek sa skrútil do kľbka pod korene stromu a zažmúril jedno oko. Druhé oko bdelo a sledovalo okolie.

Blöeglöek bol drak, čo chráni najväčší poklad na svete.

*Pokračovanie nabadúce
Ilustrovala Martina Matlovičová*

Blöeglöeg sa stretol s prazvláštnymi korčuliarmi. Boli čudne poobliekaní, zošúverení, ukrytí vo svete pod povrchom ľadu. Ako by v skutočnosti mohli takito nezvyčajní mužíci vyzerat'? Mám návrh: aj keď je len október, čo keby sme sa spolu zahrali na karneval? Každý z vás si môže vyrobiť svojho vlastného korčuliara. Zoberte si staré papierové škatule, nepotrebné oblečenie, čiapky, rukavice i šály a vyrobte si spoločne čo najprapodivnejšiu masku človečika z ľadového sveta. Hlavu mu môžete vyrobiť z kartónu - bude mať veľké uši, oči, z nosa mu môže rásť napríklad aj krík. Poproste kamarátov, rodičov alebo pani učiteľku, aby vás v maske odfotili a svoj obrázok nám pošlite na našu známu adresu. Tri najnápaditejšie bláznivé masky odmeníme peknými knižkami.

*Pripravila
Kristína Kubáňová*

Zaobídeme sa bez chleba? Určite nie! Ale ani bez zemiakov, ryže, kukurice alebo syra. V našom seriáli sa porozprávame o ich pozoruhodnej histórii, i o tom, ako nás sprevádzajú dejinami.

PRIPRAVIL
LADISLAV
ŠVIHRAN

Vieš, čo to znamená, keď o niekom povieme, že dostal zemiakovú medailu?

BEZ NICH KATASTROFA

PRIVANDROVALCI Z AMERIKY

Ešte predtým ako sa Európania húfne začali sťahovať do Ameriky, zavítal odtiaľ na náš svetadiel zemiak. Vo svojej pravlasti mal výnimočné postavenie. Indiáni ho vebili a vzdávali mu úctu. Zemiaky sa stali dokonca modlou. Kto ich previezol do Európy? Azda Kolumbus alebo niekto iný z odvážnych moreplavcov? To už nevieme.

Zato presne vieme, ako sa im v Európe darilo: spočiatku dobre, potom zle-nedobre. Pekne ich prijali v Španielsku. Vysadili ich v kráľovskej záhrade. Kráľ obdivoval ich krásne kvety a kráľovná osobne okopávala vzácnu rastlinu. Na jeseň, keď vytrhali jeho byl, hodili niekoľko zemiakov do pahreby na nádvorí paláca. Rozláhla sa taká vôňa, že

kráľ i kráľovná si na nich začali pochutnávať.

Privandrovalci z Ameriky sa s rozpakmi stretli vo Francúzsku. Tam, ako prvé, ochutnávali zelené bobule na rastline. Boli naozaj odporne. Kuchári sa všemožne snažili, aby upravili zemiakovú vňať, ale ani tá sa nedala jesť. Zahryzli do hľuzy... Ako-tak ju zjedli, ale žeby to bol nejaký zázrak? Jedného dňa sa pred kráľovnou objavil záhradník s kyticou kvetov. Boli krásne a jeden z nich si kráľovná zastokla do vlasov. Podľa jej vzoru si zemiakové kvety vpletali do vlasov i dvorné dámy.

Značnú pozornosť venovali zemiakom v Nemecku. Vysádzali ich v kráľovských záhradách, potom aj na poliach.

Ľud však novote akosi neveril. A tak sa stávalo, že ľudia ničili zemiakové polia a kráľ ich preto dával strážiť vojskom.

Najstaršia správa o pestovaní zemiakov na našom území pochádza z roku 1768. V tom období niekoľko európskych krajín postihla neúroda, ale zemiaky napodiv pretrvali a zachránili ľudí pred smrťou hladom. Zemiaky ovládli polia. Osobitne na Slovensku, kde sa im darilo aj na hornatom území. Bol to náš druhý chlieb. Až natoľko sa zaslúžili o prežitie slovenského národa, že by im právom patrilo miesto v štátnom znaku.

je záhadné slovíčko, ktoré pripomína zamotané kľbko. Je to však veda, ktorá hľadá význam a minulosť slov, ktoré dnes bežne používame.

SLOVO ›ZEMIAK‹

Slovo zemiak pochádza zo skráteného slovného spojenia zemské jablko, ktoré vzniklo podľa nemeckého Erde – zem a Apfel – jablko. Z tohto spojenia vzniklo aj slovenské nárečové slovíčko ertepla, ktoré sa v mnohých krajoch používa dodnes na označenie zemiaka. Bohužiaľ, niekde aj ako nadávka.

KOLKO KRAJOV, TOLKO NÁZVOV ZEMIAKOV

Zober si štyri farbičky. Každou z nich vyznač cestičku od nárečového označenia zemiakov ku kraju, z ktorého slovo pochádza.

Ak sa vo vašom kraji hovorí zemiakom ešte aj inak, nezabudnite nám ich názov napísať do Slniečka. Najzaujímavejšie uverejníme.

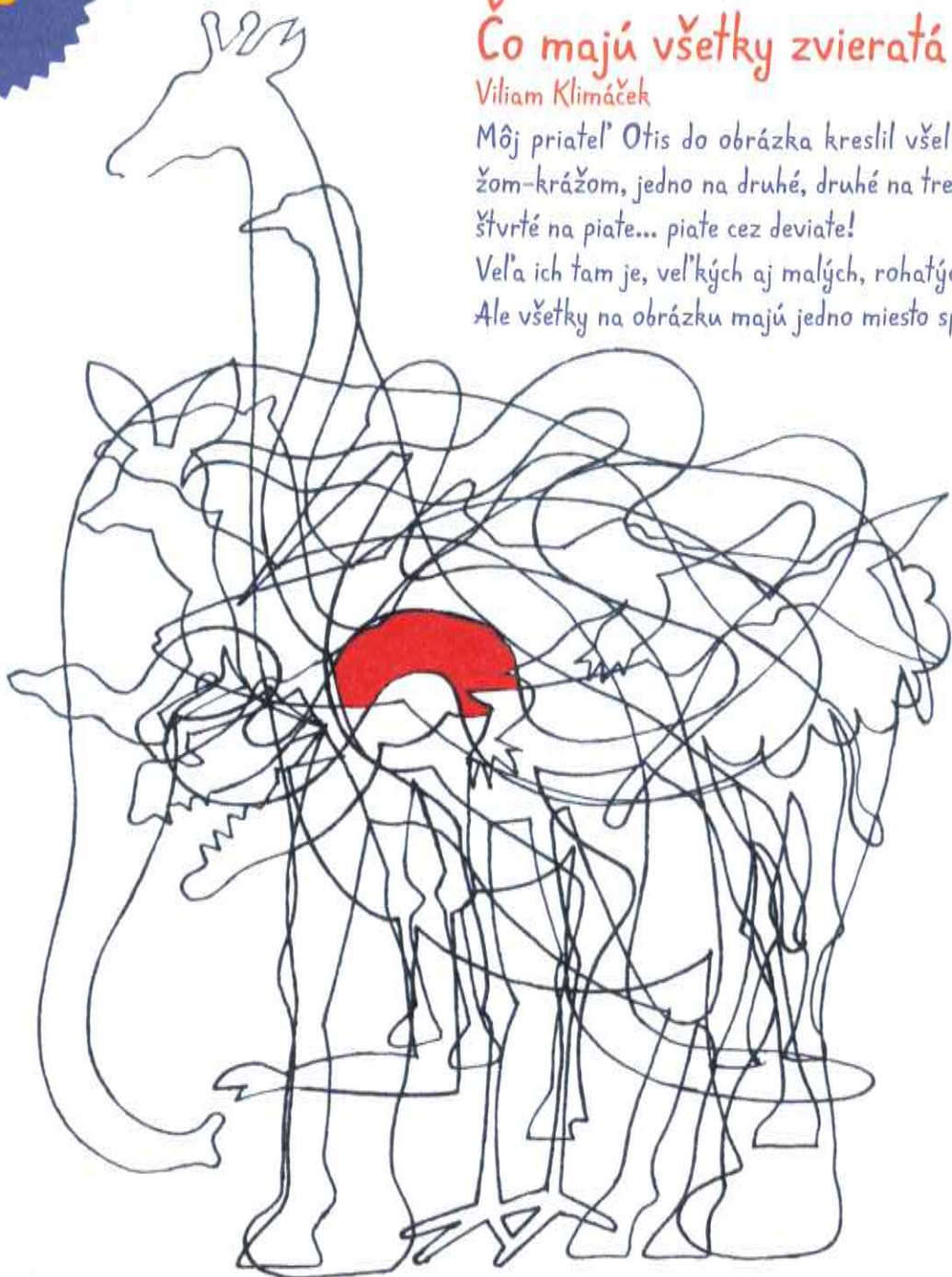
Ilustroval David Soboň

Čo majú všetky zvieratá spoločné?

Viliam Klimáček

Môj priateľ Otis do obrázka kreslil všelijaké zvieratá krížom-krážom, jedno na druhé, druhé na tretie, tretie na štvrté, štvrté na piate... piate cez deviate!

Veľa ich tam je, veľkých aj malých, rohatých aj nohatých. Ale všetky na obrázku majú jedno miesto spoločné.

Čo to vlastne je? Je to miesto, kde majú všetky srdce? Či hádam práve tam spáva zvieracia duša? Na obrázku aj na Zemi žijú všetky zvieratá spolu. Veľmi veľa vecí ich rozdeľuje. Tu ich zblízuje aspoň toto jediné spoločné miesto.

Vieš, koľko zvieratiek nakreslil kamarát Otis do jediného obrázku? Ak sa to chceš dozvedieť, každé zvieratko obťahni inou farbičkou. Pozor, aby si sa pritom nezamotal ako naše zvieratká!

Ilustroval Otis Laubert Z knihy Noha k nohe z vydavateľstva Slovart, O. K. O.

DEZIDER TÓTH

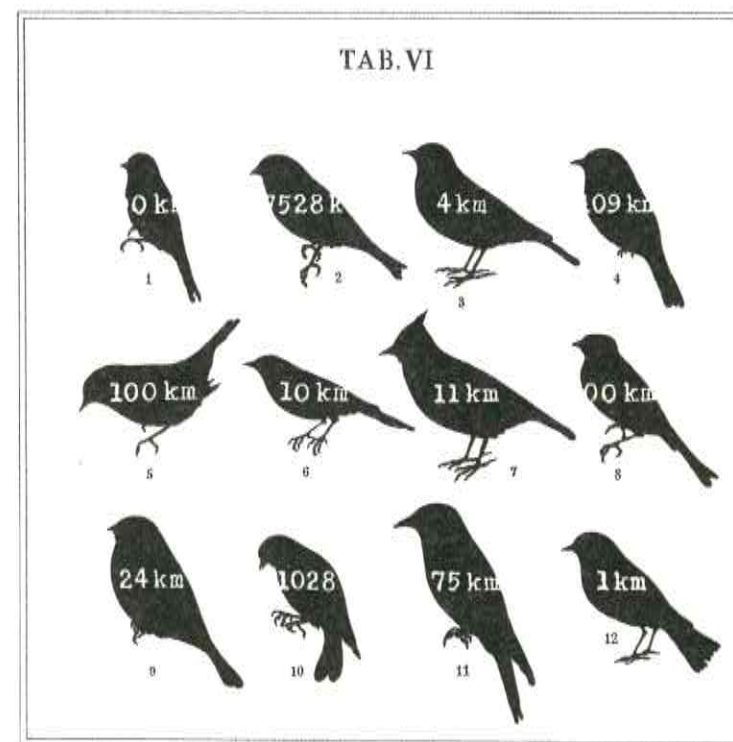
od roku 1997 Monogramista T.D
*1947

Tento neobvyčajný výtvarný umec sa veľmi rád hrá so slovami a obrazmi a objavuje medzi nimi nečakané súvislosti. Vo svojich obrázkoch často používa písmená, čísla, mapy alebo tajomné nákresy. Takýto druh tvorby sa volá konceptuálne umenie.

Stále premýšľa, ako by prekvapil svojho adresáta. Teší sa, keď ho pritom aj poriadne rozosmeje. V knihe Urob si masku sa stal aj pánom spisovateľom.

Jeho najdobrodružnejšou knihou, v ktorej spolu so spisovateľom Viliamom Klimáčkom vytvorili nielen rozprávky, ale aj interaktívne hry pre deti a ich rodičov, sa volá Noha k nohe.

V našej malej galérii sa stretávame s ilustráciami najvýznamnejších maliarov, ktorí svojimi obrázkami dlhé desaťročia skrášľovali Slniečko a knihy pre deti.

NÁZORNÉ POMÔCKY Č. 6. 1976

Za nápadi sa chodí do hlavy, lenže tá hlava musí byť vždy niekde inde.

Keď cestujem električkou alebo autobusom a pozorujem cez sklo chodcov, vždy si pripadám ako herec v pohyblivom divadle. Mám pocit, že by som mal tým vonku niečo predviesť. Tak im občas zamávam očami namalovanými na dlaniach. Skús to aj ty a uvidíš, ako bude všetkým veselo.

Dielo pochádza zo zbierok Stredoslovenskej galérie v Banskej Bystrici

Dezider
Tóth ilustroval veľa knižiek pre deti: Raketu so zlatým chvostom Štefana Moravčíka, Pod' sa so mnou hrať' Ľubomíra Feldeka, Skladací dáždnik a Dáždnikový skladateľ Daniela Heviera, Ružu pre Jula Verna Petra Glocka a mnohé ďalšie. Vyhľadajte si ich v knižnici a zadivajte sa do jeho nápaditých ilustrácií.

So Slniečkom na bicykli

Vo vlastivednej súťaži Naše divy súťažili o slniečkarský bicykel už tisícky detí. Aj vy možno súťažíte a hovoríte si, či sa vám to vôbec oplatí, keď ste doteraz nič nevyhrali. Nemyslela si to však naša verná čitateľka Zojka Tomadlíková zo ZŠ s MŠ na Maurerovej ulici v Kropáčoch, ktorá si Slniečko tak zamilovala, že sa s ním nevedela rozlúčiť ani vo vyšších ročníkoch. Vytrvalo súťažila ďalej.

A oplatilo sa. Práve jej meno sme vyžrebovali spomedzi množstva čitateľov, ktorí správne odpovedali na desať súťažných otázok. Sponzor súťaže, firma Kenzel z Hurbanova, ktorom určite prejazdí veľa Do Kropáč jej ho prišiel jej daroval krásny bicykel, šťastných kilometrov. osobne odovzdať maskot

firmy Kenzel - psík Kenzlík a redaktorky časopisu Slniečko. Pomáhala im pri tom aj piatačka Liliána Penkalová a Zojkini spolužiaci. Naša vďaka však patrí predovšetkým firme Kenzel a pani učiteľkám, ktoré Slniečko podporujú a šíria medzi deťmi. Dovidenia o rok, kamaráti!

Ilustrovala Katarína Gasko

FAREBNÝ SVET - COLORISKERI LUMA

Obrázky detí sme vybrali spomedzi víťazov 10. ročníka výtvarnej súťaže **Farebný svet - Coloriskeri Luma**, ktorú organizuje občianske združenie Romano Kher - Rómsky dom. V tomto ročníku získali cenu časopisu Slniečko Občianske združenie Gaštanový koník zo Sniny a ZŠ Rokycany.

BEZFAREBNÉ SNY

Ráno nás budí svtaniami, celý deň sa ženieme za priateľmi. Nevnímame, aký je svet okolo farebný, počítajú sa iba slávne dni.

Postojme trochu, kam letíme?

Veď takto rýchlo zabľudíme.

Sny sa nám z vreciek vytratila a už sa nikdy nevrátia.

Simona Hájovská, Gymnázium Topoľčany

POZOROVATEĽ

To je strašné! Zabudol som si doma tablet! Umriem od nudy. Sedím úplne v poslednej lavici, som našťavaný a tak len pozorujem. Čo tu dnes máme? Už skoro plnú triedu.

V našej triede sme naozaj rôzni. Len dievčatá sa mi zdajú úplne rovnaké. Všetky majú domáce úlohy, piskľavý hlas a sú veľmi farebné. Chalani sú lepší. Každý má iné čierne tričko.

Dvaja z nich sú úplne iní aj v inom. Sice sa volajú Tomáš a Martin, ale ich priezvisko už slovenské nie je. Aj keď sú rovnako starí, Tomáš je Martinovým ujom. Nikto sa im však nevysmieva, aj keď majú šikmé oči a čudné účesy, lebo sa učia dobre.

Môj najlepší kamoš je Peťo. Sedíme v jednej lavici. Je to dobrý žiak a stále sa len ticho hrá s mobilom. Raz ho Eugen začal len tak biť plastovou fľašou po hlave. Musel som ho obrániť. Ja som nešiel žalovať a Eugenovi som len ukázal, čo sme sa učili na tréningu boxu. Odvtedy nám dal pokoj.

Minule sme sa naháňali a ja som pritom zhodil Eugenovi bundu zo stoličky. Aj som mu ju zdvihol, ale Eugen išiel dozadu a začal nám všetkým náročky zhadzovať bundy z vešiakov. Robovi začal nadváhať, že je ružová blondínka, lebo Robo má skoro biele vlasy aj chlpy, aj tie nad očami. Robo na neho vyskočil a sotil ho. Andrej si to nahral na mobil a ukázal triednej. Poznámku však dostal iba Robo, lebo Eugenove nadávky Andrej nenahral.

Eugen stále provokuje. Berie dievčatám pastelky a hádže ich o stenu. Potom pištia. Vymýšľa nám prezývky a potom sa nám vysmieva.

Dnes nám triedna povedala, že nás bude o jedného menej. Eugenova mama sa rozhodla, že dá syna na inú školu, lebo mu vraj stále všetci robíme zle.

Adam Martiška, Gymnázium Topoľčany

Alex Tokár - Snívam som, OZ Gaštanový koník, Snina

Eva Drafiľová - Kamaráti z ríše zvierat, Výtvarný krúžok, ZŠ Rozmarínová, Komárno

UMELECKÝ MESAČNÍK
PRE ŽIAKOV I. - 5. ROČNÍKA ZŠ.
ZALOŽENÉ V MATICI SLOVENSKEJ
V ROKU 1927

Vydáva Literárne informačné centrum,
Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava
IČO 31752 381, Evidenčné číslo: EV 3197/09
Adresa redakcie: P. O. BOX 307,
810 00 Bratislava, Tel. 02/20 47 35 13,
e-mail: slniecko@litcentrum.sk

Šéfredaktorka Ľubica Kepštová
Redaktorka Kristína Kubáňová
Grafická a výtvarná úprava
Barbora Šajgalíková

Obálku nakreslila Daniela Olejníková

Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Číslo vyšlo 21. 9. 2018

Tlač printio, s.r.o., Kragujevská 1, 010 01 Žilina
Rozširuje Ares, spol. s r. o.,
Elektrárnská 12091,
831 04 Bratislava, Tel. 0800 141911,
Mediaprint-Kappa Pressegrasso, a. s.,
Bratislava, Slovenská pošta, Uzbecká 4,
820 14 Bratislava, Tel. 02/45 24 82 13

Vychádza každý mesiac okrem júla
a augusta. Cena jedného výtlačku
je 0,80 €, ročné predplatné 8 €.

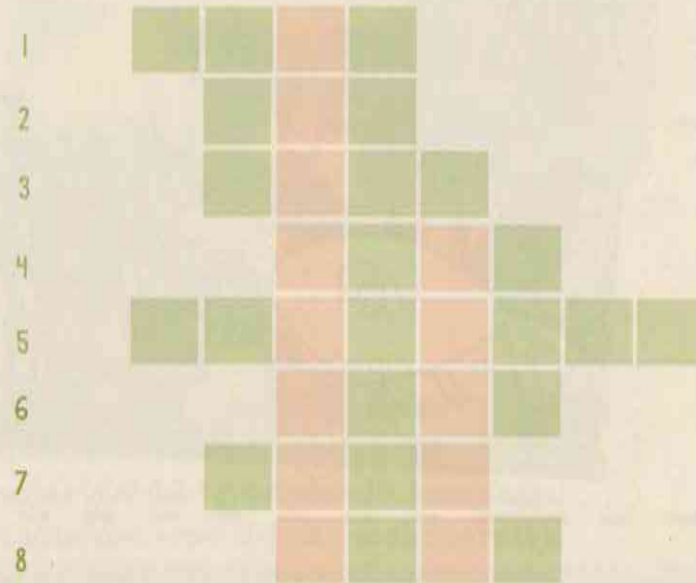
Slniečko o peknej knižke

Spisovateľ Ľubomír Feldek čo chytí do rúk, to sa mu obráti na zlato. Vlastne na rozprávku. Najnovšie si napríklad zalistoval v rôznych európskych príbehoch, od najstarších po najnovšie, a je z toho nádherná VEĽKÁ KNIHA EURÓPSKÝCH ROZPRÁVOK. Až takých nádherných, že by si ju mali prečítať nielen deti, ale aj dospelí. Hoci len tú o krásavici, ktorú najvyšší rímsky boh Jupiter, premenený na bieleho býčka, uniesol až k nám. Nič mu však nevyčítajme. Sama krásavica bola z toho únosu taká šťastná, že napokon súhlasila, aby sa jej nový domov volal po nej – Európa. Keď vylúštite doplňovačku, dozviete sa meno výtvarného umelca, ktorý VEĽKÚ KNIHU EURÓPSKÝCH ROZPRÁVOK ilustroval. Ak nám ho napíšete na mailovú adresu slniecko-sutaze@litcentrum.sk., možno budete jedným z troch šťastlivcov, ktorých vydavateľstvo HLBINY, s.r.o., prostredníctvom svojej knihy pozve na výlet do európskej rozprávkovej krajiny.

DOPLŇOVAČKA

1. NAJDRAHŠIA BYTOSŤ NA SVETE 2. STROM S JEDOVATÝM IHLIČÍM 3. RIEKA PRETEKAJÚCA BANSKOU BYSTRICOU
4. ZVIERATÁ, KTORÉ PASIE BAČA 5. PIESEŇ 6. POSVÄTNÝ STROM SLOVIENOV 7. NIE VEĽKÁ 8. PRIPRAVUJE JEDLO

ISSN 0139-911X

